

1. Samenvatting voorstel

In het Regionaal Beleidsplan 2020-2023 zijn, mede vanuit het Regionaal Risicoprofiel en de bespreking hiervan in de gemeenteraden, vier thema's benoemd die van grote invloed zijn op de risico's in onze regio. Het gaat hierbij om klimaatadaptatie, energietransitie, digitale ontwrichting en continuïteit. In het beleidsplan hebben we het doel gesteld om de (nieuwe) risico's als gevolg van de vier thema's te kennen, te duiden en waar nodig te vertalen naar veiligheidsmaatregelen. We zijn nu halverwege de uitvoering van het beleidsplan. In deze notitie wordt u meegenomen in de stand van zaken van deze vier thema's.

2. Algemeen

Onderwerp:	Stand van zaken vier trends	Opgesteld door:	VRHM Risicoduiding Josine Vos-Smit
Voorstel t.b.v. vergadering:	Algemeen Bestuur	Datum:	21 april 2022
Agendapunt:	13.	Bijlage(n):	--
Portefeuille:	J.W.E. Spies (DB) L. Weber (VD)	Status:	Informatief
Vervolgtraject besluitvorming:	-	Datum:	-

3. Toelichting

In het Regionaal Beleidsplan 2020-2023 zijn, mede vanuit het Regionaal Risicoprofiel en de bespreking hiervan in de gemeenteraden, vier thema's benoemd die van grote invloed zijn op de risico's in onze regio. Het gaat hierbij om klimaatadaptatie, energietransitie, digitale ontwrichting (voorheen cybersecurity) en continuïteit.

Uit: Regionaal Beleidsplan 2020-2023

De uitwerking van deze thema's vormt dan ook een belangrijk gezamenlijk doel in dit beleidsplan. Door te investeren op deze thema's worden specifieke risico's uit het risicoprofiel effectief beïnvloed. Het is ons doel om de (nieuwe) risico's als gevolg van de vier thema's (klimaatadaptatie, energietransitie, cybersecurity en continuïteit) uit het regionaal risicoprofiel te kennen, te duiden en waar nodig te vertalen naar veiligheidsmaatregelen. Hierin slagen wij als onze adviseurs beschikken over positie, kennis en kunde om in een vroegtijdig stadium mee te denken en het bevoegd gezag te adviseren over de (fysieke) veiligheidsaspecten op risico's die voortkomen uit deze vier thema's en andere risico's. Wij maken burgers bewust van deze risico's en hebben hen concrete handelingsperspectieven aangereikt. Hierbij benutten en vergroten wij de veerkracht van burgers en samenleving. Ook onze hulpdiensten en crisisorganisatie hebben kennis van deze (nieuwe) risico's, zodat wij veilig en vakbekwaam met de juiste middelen kunnen optreden.

Per thema is hieronder aangegeven wat er de afgelopen twee jaar is gedaan, wat er ons de komende twee jaar nog te wachten staat, en wat er wordt verwacht van de organisatie.

Klimaatadaptatie

Wat hebben we gedaan?

VRHM kende al een werkgroep die zich richtte op het thema waterveiligheid. Deze werkgroep is uitgegroeid tot een programmteam en sinds 2020 verbreed naar het programmteam Klimaatadaptatie met een bestuurlijk portefeuillehouder klimaatadaptatie. Het programma Klimaatadaptatie draagt samen met (keten)partners bij aan een klimaat veilige leefomgeving. Het programma brengt (fysieke) risico's en effecten van klimaatverandering in kaart en bereidt de eigen VRHM organisatie en directe partners voor op de effecten ervan. Het programma bakent de rol van de veiligheidsregio met betrekking tot het thema klimaatadaptatie af, geeft aan wat de rol en taken van partners zijn en waar samenwerking/verbinding nodig is. Tenslotte wil het programma bijdragen aan het vergroten van de bewustwording rondom het thema klimaatadaptatie. Het programma bestaat uit diverse vertegenwoordigers van de kolommen binnen de veiligheidsregio, aangevuld met Defensie en Hoogheemraadschap Rijnland. Het programma komt één keer per 6 weken bij elkaar.

De afgelopen jaren zijn veel werkzaamheden op het gebied van waterveiligheid uitgevoerd. Zo is er een impactanalyse voor regionale keringen voor het verzorgingsgebied van VRHM opgesteld en is ook bijna de analyse voor primaire keringen gereed. Verder is VRHM aangesloten bij landelijke initiatieven en bovenregionale initiatieven (zoals de SCOR). Bij risico advisering wordt nagegaan of er een overstromingsrisico aanwezig is in het betreffende plangebied.

Vanuit de verbreding naar klimaatadaptatie is intensief aangesloten bij de klimaatstresstesten van gemeenten. De klimaatstresstesten komen voort uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en beschrijft de te doorlopen stappen om gemeenten meer klimaat robuust te laten handelen. Eén van de stappen is het houden van een risicodialoog. Deze is gebaseerd op vooraf zorgvuldig samengesteld kaartmateriaal en geeft de genodigden de gelegenheid om in gesprek te gaan over onwenselijke effecten van klimaatverandering. VRHM is hierbij een belangrijke partner en sluit bij alle gemeenten in Hollands Midden aan. In zowel het werkgebied Holland Rijnland als Midden Holland wordt aangezet in het periodiek kringoverleg tussen de projectleiders. Hierin worden ervaringen uitgewisseld en geeft het de VRHM de kans goed op de hoogte te blijven van alle thema's, casussen en andere uitdagingen. Verder is er periodiek overleg met de andere Zuid Hollandse veiligheidsregio's voor het uitwisselen van ervaring en trekken we gezamenlijk op met de Provincie Zuid Holland. In dit kader wordt bijvoorbeeld gewerkt aan een handreiking voor gemeenten voor het borgen van veiligheid in uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie.

Wat gaan we nog doen de komende 2 jaar?

De werkzaamheden voor dit thema blijven uitgevoerd worden vanuit het programmteam Klimaatadaptatie. Dit betekent dat bovenstaande punten in samenhang worden gecontinueerd. Zo worden bijvoorbeeld de handelingsperspectieven voor de primaire keringen uitgewerkt en hiervoor wordt een communicatieplan opgesteld. Vanuit de SCOR is een grootschalige oefening gepland voor 2023, VRHM ondersteunt in de voorbereidingen hiervoor. Ook de mono- en multiplanvorming voor wat betreft regionale keringen wordt in 2022 opgepakt zodat aansluitend een OTO-traject kan worden opgezet. De impact van extreem weer, het netwerk en de gevolgen hiervan in relatie tot andere crisistypen worden nader geduid. Hierbij wordt verkend welke toegevoegde waarde data-analyse hierbij kan hebben om nog adequater te kunnen handelen als extreem weer zich voordoet.

Wat betekent dit voor gemeenten?

VRHM blijft de komende jaren betrokken bij de klimaatstresstesten, risicodialogen en uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie. Vanuit het programma klimaatadaptatie wordt de samenhang binnen het thema geborgd. Gemeenten worden periodiek geïnformeerd over de stand

van zaken via onder andere de nieuwsbrief van VRHM. Voor (grootschalige) oefeningen is direct contact met betrokken gemeenten.

Energietransitie

Wat hebben we gedaan?

De energietransitie is volop in beweging. Ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld elektrificatie, grootschalige opslag van lithium-ion batterijen en waterstof volgen elkaar in een razend tempo op. Het netwerk rondom energietransitie is heel breed. Om op een efficiënte en effectieve manier kennis te kunnen vergaren en te delen werkt VRHM zowel samen met landelijke partners als met meer regionale partners zoals de Provincie Zuid-Holland en andere veiligheidsregio's. Wij werken binnen Hollands Midden volgens het door de landelijk stuurgroep Veilige Energietransitie opgestelde drie sporen beleid. Hierin is aangegeven hoe de weg naar een veilige energietransitie ingezet moet worden. Hieronder de stand van zaken.

Resultaten spoor 1 'beleid en wet- en regelgeving beïnvloeden'

Inhoudelijke is bijgedragen aan de RES 1.0 van zowel Holland Rijnland als Midden Holland. Vanuit VRHM is tevens vanuit de instrumenten van de Omgevingswet mondelinge en schriftelijke reacties gegeven op onder andere omgevingsvisies en verordeningen d van gemeenten en PZH. Verder heeft VRHM bijgedragen aan de totstandkoming van de (concept) PGS-37 waarin regels voor bedrijfsmatige opslag van lithium-ion batterijen en accu's zijn opgenomen.

Resultaten spoor 2 'beheersing van risico's in het ontwerp/de ruimtelijke ontwikkeling'

Met behulp van de ontwikkelde Visual Energietransitie is intern en extern aandacht gevraagd voor de verschillende aspecten van energietransitie bij het ontwerpen en beoordelen van de ruimtelijke omgeving. Er zijn, in samenwerking met andere veiligheidsregio's, handreikingen opgesteld die adviseurs kunnen ondersteunen bij het beoordelen van aanvragen waarbij vorm(en) van alternatieve brandstof(fen) een rol spelen.

Resultaten spoor 3 'veilig en doelmatig op kunnen treden bij incidenten'

In het kader van het versterken van risicomanagement wordt iedere energietransitie gerelateerd incident door brandonderzoekers bekeken. Dit heeft al een aantal interessante cases en beschouwingen opgeleverd. Gewerkt wordt aan een meer gestroomlijnd proces waarbij de uitkomsten ervan geborgd zijn en meegenomen worden in de cyclus van risicoanalyse, advisering en BL/risicocommunicatie en brandweezorg.

Wat gaan we nog doen de komende 2 jaar?

Op basis van opgedane inzichten, data en binnengekomen adviesaanvragen is de 'Uitvoeringsstrategie Energietransitie VRHM 2020-2023: versmallen en verbreden' opgesteld. De nadruk is komen te liggen op het verder ontwikkelen van kennis en kunde op de aspecten elektrificatie en transport, elektrificatie en opslag en zonnepanelen. Daarnaast verwachten we ook adviesaanvragen die specialistische kennis vergen op het gebied van windturbines en (op langere termijn) warmte, o.a. warmtenet vanuit Rotterdam. Tevens zal in 2022 ook de duiding van waterstof ter hand worden genomen.

De energietransitie raakt onze organisatie; van risicoduiding tot advisering, toezicht, crisisbeheersing, brandweezorg en brandonderzoek. Om hier als hulpdienst of crisisorganisatie een adequaat antwoord op te hebben, is het essentieel dat alle medewerkers op de hoogte zijn van de risico's van deze aspecten en hierop voorbereid zijn. Hier wordt door de organisatie de komende periode nog meer kennis en kunde op ontwikkeld. Dit zal de nodige (extra) capaciteit vragen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Wet- en regelgeving is t.a.v. energietransitie in veel gevallen nog niet of niet volledig op orde. Daardoor kunnen onaanvaardbare risico's buiten beeld blijven of processen stagneren. Enerzijds moet er ruimte zijn voor innovatie, anderzijds moeten gemeenten risico's kunnen afwegen en maatregelen kunnen treffen zodat de risico's voor de ruimtelijke omgeving aanvaardbaar blijven. Het

is daarom noodzakelijk dat wij vanuit onze expertise in een vroegtijdig stadium betrokken zijn bij de veilige vertaalslag van energietransitie naar de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeenten.

Digitale ontwricting

Wat hebben we gedaan?

Door de alsmaar toenemende maatschappelijke afhankelijkheid van digitale systemen kan een cyberincident grote gevolgen hebben, zowel voor VRHM als voor de samenleving. Om die reden is het belangrijk om inzicht te krijgen in de eigen kwetsbaarheden, maar ook in de mogelijke gevolgen van een incident met een digitale component voor de samenleving en wat de rol van de Veiligheidsregio hierbij is.

1. Inzicht in eigen kwetsbaarheden

Om goed voorbereid te zijn op cyberaanvallen of storingen in de systemen is het belangrijk inzichtelijk te hebben wat binnen VRHM de eigen digitale kwetsbaarheden en afhankelijkheden van systemen zijn. Wij zijn hiervoor vanuit VRHM aangesloten bij de vakgroep Informatieveiligheid die het *Versnellingsprogramma Informatieveiligheid* is gestart. Komend jaar worden verdere stappen gezet in dit versnellingsprogramma. Daarnaast wordt op landelijk niveau een SOC (Security Operations Centre) en een CERT (Cyber Emergency Response Team) opgezet. Tezamen met de VR-ISAC vormt dit het landelijke cybersecurity netwerk die veiligheidsregio's ondersteunt om een eventueel cyberincident zo snel mogelijk op te lossen of adequaat op te schakelen in het geval van een cybercrisis. Ook is een informatiekaart opgesteld voor de interne organisatie. Deze kaart geeft inzicht in hetgeen ons als organisatie op dit gebied kan overkomen, wat de stappen zijn die dan genomen moeten worden en wie verantwoordelijk is.

2. Gevolgen (moedwillige) verstoring en rol veiligheidsregio

De gevolgen van een cyberaanval of verstoring kunnen groot zijn en zich zowel digitaal als in de fysieke omgeving manifesteren. Vooraf is niet te voorspellen wat de impact zal zijn en waar deze precies zal plaatsvinden.

De veiligheidsregio is belast met de bestrijding van de fysieke impact van digitale (maatschappelijke) ontwricting. Dit kan zowel bij een incident zijn met een digitale oorzaak en een fysiek gevolg (uitval elektriciteit door een hack) als een fysieke oorzaak met digitaal gevolg (brand in een zendmast, waardoor telecom uitvalt). Deze aspecten zijn verwerkt in een multidisciplinaire Informatiekaart cybergevolgbestrijding. Het is belangrijk om zowel crisisfunctionarissen als gemeenten bewust te maken van de risico's die digitale incidenten met zich meebrengen. Om die reden heeft Bureau Gemeentelijke Crisisbeheersing (BGC) afgelopen jaar voor een aantal gemeentelijke colleges cybergames georganiseerd en is er binnen VRHM multidisciplinair geoefend met de Informatiekaart.

3. Samenwerkingsverbanden

Digitale incidenten verschillen onder andere van 'normale' incidenten doordat er gewerkt wordt met andere (dan de gebruikelijke) partners en organisaties. Om het incident te kunnen duiden moeten daarom ook andere mensen aan tafel zitten. Denk bijvoorbeeld aan de CISO van de eigen organisatie en getroffen organisatie. VRHM is op dit moment aan het uitzoeken of samenwerkingsafspraken met Fox-IT of Northwave kunnen helpen om beter voorbereid te zijn. Zij kunnen ondersteunen indien VRHM zelf getroffen wordt of duiding geven aan VRHM wanneer gevolgen moeten worden bestreden. Op de informatiekaarten staan ook de overige partijen waarmee samengewerkt moet worden tijdens een incident.

Wat gaan we nog doen de komende 2 jaar?

Om als VRHM nog beter voorbereid te zijn wordt dit jaar door crisisbeheersing een e-learning aangeboden. In 2023 zal een uitgebreider OTO-traject cyber worden opgezet om de functionarissen nog beter voor te bereiden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

VRHM is goed op weg om voorbereid te zijn op digitale incidenten. Toch is achterover leunen niet aan de orde. Niet voor VRHM en niet voor gemeenten. Digitale ontwricting kan immers een crisis van ongekende omvang vormen en ons allemaal treffen. Het is daarom belangrijk om ieder vanuit zijn eigen rol de ontwikkelingen binnen digitale ontwricting te blijven monitoren, te werken aan

bewustwording en met elkaar te blijven oefenen. Mocht de gemeente getroffen worden door een storing of hack, weet dan dat wij vanuit VRHM graag onze ondersteuning bieden.

Continuïteit

Wat hebben we gedaan?

De afgelopen twee jaar hebben we gekeken naar zowel de continuïteit van de interne organisatie als de continuïteit van de samenleving. Om dit breder op te pakken dan alleen Risicoduiding is een werkgroep samengesteld die met elkaar naar dit thema heeft gekeken.

Continuïteit van de samenleving

De continuïteit van de samenleving is een thema wat breder speelt dan VRHM en om die reden zijn er gesprekken gevoerd met verschillende regio's. De ambitie was om een 'West4 verband – continuïteit' op te starten om dit thema breder aan te vliegen. Na gesprekken bleek echter dat niet elke regio de continuïteit van de samenleving als prioriteit had en toe was aan zo'n samenwerking. Daarnaast concludeerden we dat de continuïteit van de samenleving door zoveel verschillende oorzaken bedreigd kan worden. De continuïteit van de samenleving moet dus ook niet op zichzelfstaand opgepakt worden, maar in samenhang met andere trends en risico's.

Continuïteit VRHM

De werkgroep heeft ook gekeken naar de interne continuïteit, waarbij de vragen 'wat bedreigt ons?' en 'wat stellen we daar tegenover?' centraal stonden. Vervolgens is een plan opgesteld om per sector en (kritisch) proces te kijken of dit kan uitvallen en of we daar op zijn voorbereid. Dit plan wordt Q1 2022 afgemaakt en zal vervolgens besproken worden met het DT.

Wat gaan we nog doen de komende 2 jaar?

Continuïteit van de samenleving

Doordat de continuïteit van de samenleving samenhangt met de andere thema's, zal dit ook in samenhang opgepakt moeten worden. Voornamelijk de uitval van vitale voorzieningen i.c.m. impact op de samenleving dient onderzocht te worden. Of dit iets is wat de veiligheidsregio (en Risicoduiding) dient op te pakken moet in de werkgroep volgend jaar besproken worden.

Continuïteit VRHM

Uit het continuïteitsplan kan blijken dat we niet op alles zijn voorbereid. Het is dan ook van belang dat gekeken wordt of deze lacunes in het plan zitten en hoe deze verder aangevuld worden. Daarnaast dient het plan goed geborgd te worden en jaarlijks gecontroleerd te worden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Aan gemeenten vooral de oproep om de eigen kritische processen goed in beeld te hebben. De veiligheidsregio zal, na het overzicht van de eigen continuïteit, de cascade-effecten die de continuïteit van de samenleving in het geding kunnen brengen in beeld gaan brengen. De verwachting is dat hier ook input vanuit gemeenten voor nodig gaat zijn.

4. Implementatie en communicatie

De stand van zaken wordt per thema afzonderlijk periodiek gecommuniceerd via de gebruikelijke kanalen.

5. Bijlagen

n.v.t.